

Nr 52.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående befrielse för föreståndaren för hydrografiska byrån att utgiva viss del av till återbetalning utdömda extra lönetillägg till byråns personal; given Stockholms slott den 8 maj 1914.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att föreståndaren för hydrografiska byrån, filosofie doktorn Axel Wallén må befrias från att av de belopp, som han enligt Kungl. Maj:ts utslag den 24 september 1913 och kammarrättens utslag den 5 november 1913 i fråga om extra lönetillägg till byråns personal för åren 1908, 1909, 1910 och 1911 förpliktats återbära till statsverket, utgiva mer, än dels vad som motsvarar det revisionen hos kammarrätten författningsenligt tillkommande anmärkningsarvode och dels ytterligare 10 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF

Johan Beck-Friis.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stock-
holms slott den 8 maj 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Beck-Friis anförde vidare.
Den 21 december 1906 beslöt Kungl. Maj:t avlåta proposition till riksdagen angående anordnande av en hydrografisk undersökning av Sveriges färskvatten. Denna undersökning skulle företagas under ledning av en särskild för ändamålet bildad hydrografisk byrå. I det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag utvecklade dåvarande departementschefen grunderna för undersökningens anordnande och för byråns organisation. Hela årliga kostnaden för Sveriges hydrografiska undersökning skulle kunna beräknas enligt ett i statsrådsprotokollet intaget förslag till stat för den hydrografiska undersökningen, uti vilket statförslag under rubriken »Den hydrografiska byrån med under densamma omedelbart lydande observationsstationer» upptogs bland andra, följande poster:

Arvode till föreståndaren.....	kronor	7,000
» » en byråingenjör	»	4,500
» » » »	»	4,500
» » » vaktmästare	»	800

Anm. Efter 5 års anställning kan arvodet till vaktmästaren höjas med 100 kronor.

Inalles uppgingo utgifterna under denna rubrik i statförslaget till 45,000 kronor.

Beträffande de för ovannämnda fyra befattningshavare sålunda föreslagna avlöningsförmånerna inhämtas av omförmälda statsrådsprotokoll bland annat följande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt lantbruksstyrelsen hade i utlåtande den 19 december 1900 föreslagit, att föreståndaren, som enligt styrelsernas mening borde vara jämnställd med byråchef i centralt ämbetsverk, borde tillerkännas de löneförmåner, som vore eller framdeles bleve bestämda för sådan tjänsteman. Styrelsernas förslag hade därför för honom upptagit: lön 4,400 kronor och tjänstgöringspenningar 2,000 kronor, tillhopa 6,400 kronor, jämte ett ålderstillägg å 600 kronor till lönen efter fem år, alltså samma avlöningsförmåner, som före de senare årens lönerogleringar tillkommo byråchefer. De bägge byråingenjörerna skulle enligt styrelsernas mening vara jämnställda med sådana byråingenjörer, som ej vore föredragande, och med hänsyn härtill borde dem tillerkännas löneförmåner, »motsvarande andra gradens tjänster vid centrala ämbetsverk». Styrelsernas förslag hade för dessa tjänstemän upptagit: lön 2,300 kronor och tjänstgöringspenningar 1,200 kronor, tillhopa 3,500 kronor, jämte två ålderstillägg till lönen, vardera å 500 kronor efter resp. 5 och 10 år. Vaktmästaren borde enligt styrelsernas mening visserligen i avlöningsförmåner jämnställas med vaktmästare vid de centrala ämbetsverken men med rätt för byråns styrelse att tilldela honom gratifikation för skötande av vissa göromål. För vaktmästaren hade på grund härav styrelsernas förslag upptagit: lön 500 kronor och tjänstgöringspenningar 300 kronor, tillhopa 800 kronor, jämte ett ålderstillägg å 100 kronor till lönen efter 5 år.

Vattenfallskommittén, i ärendet hörd, hade i yttrande den 22 april 1902 anfört, att chefen för byrån syntes böra i avseende å löneförmåner jämnställas med överdirektör. Beträffande byråingenjörernas och vaktmästarens avlöningsförmåner hade kommittén icke haft något särskilt yttrande.

För egen del anförde departementschefen, att de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt lantbruksstyrelsen beräknade avlöningarna syntes

honom under dåvarande förhållanden uppenbarligen otillräckliga för att åt byrån förvärva behörigen kvalificerade arbetskrafter. Han tänkte härvid i första hand på den för föreståndaren föreslagna avlöningen. Sedan han närmare utvecklat skälen för denna sin åsikt samt framhållit, att anslag till den hydrografiska undersökningen syntes tillsvicare, såsom fallet dittills varit med anslaget till den geologiska undersökningen, böra uppföras på extra stat, yttrade han följande. »Då nu även i andra hänseenden den blivande föreståndarens ställning erbjuder ganska många jämförelsepunkter med chefens för Sveriges geologiska undersökning, särskilt i fråga om arbetets art och den vetenskapliga kompetens det förutsätter, har jag ansett dem båda böra likställas även i fråga om avlöning. Arvodet till chefen för den geologiska undersökningen utgår för närvarande med 7,000 kronor, vilket med andra ord vill säga, att han är jämställd med överdirektörer och andra chefer för mindre ämbetsverk i allmänhet. Samma arvode anser jag minst böra tillkomma även föreståndaren för hydrografiska byrån. Jag ansluter mig således härutinnan till den av vattenfallskommittén uttalade uppfattningen. Emellertid pågå, som bekant, arbeten på en omreglering av lönerna för de förvaltande ämbetsverkens personal och i sammanhang härmed torde även medelönen för cheferna för de mindre verken komma att höjas. Av en sådan höjning synes mig, då regleringen en gång börjar genomföras, även föreståndaren för hydrografiska byrån böra komma i åtnjutande. Jag anser mig alltså böra föreslå, att arvodet åt föreståndaren för den hydrografiska byrån för närvarande bestämmes till 7,000 kronor.»

Även de för byråingenjörerna beräknade avlöningarna syntes departementschefen för låga. Av dessa tjänstemän syntes en böra vara företrädesvis utbildad i vattenbyggnadskonst och den andre i de till lantbruksingenjörernas verksamhet hörande ämnen. Departementschefen hade tänkt sig, att ett arvode av 4,500 kronor, motsvarande den av styrelserna föreslagna slutliga lönen, skulle vara tillräckligt. Detta belopp skulle ungefär motsvara vad en lantbruksstipendiat ansåges kunna förtjäna om året under den sista delen av sin stipendiattid och syntes även ungefär motsvara den inkomst, en i vattenbyggnadskonst duglig ingenjör vid ungefär samma ålder borde kunna beräkna.

Mot den föreslagna avlöningen åt vaktmästaren gjorde departementschefen icke någon erinran.

Undersökningarnas igångsättande tarvade emellertid en viss övergångstid, vadan för år 1908 icke hela statförslagets slutsumma behövde anvisas. För hydrografiska byrån med under densamma omedelbart lydande observationsstationer var därför under år 1908 allenast ett belopp

av 40,800 kronor erforderligt. I detta belopp ingingo emellertid avlöningarna till föreståndaren, de bägge byråingenjörerna och vaktmästaren med sina hela belopp, tillhopa 16,800 kronor.

Riksdagen anmälde i punkten 45 i skrivelsen den 30 maj 1907 angående regleringen av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, att riksdagen ansett sig böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag om anordnandet av en särskild hydrografisk byrå, samt yttrade vidare: »Då riksdagen likaledes funnit sig böra instämma i vad departementschefen till statsrådsprotokollet anfört i fråga om grunderna för den hydrografiska undersökningens verksamhet och kostnaderna därför, har riksdagen — — — beslutit att, i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden den 21 december 1906 angivna grunder, en hydrografisk undersökning av Sveriges färskvatten skall företagas under ledning av en särskild för ändamålet bildad hydrografisk byrå, samt för ifrågavarande ändamål å extra stat för år 1908 beviljat ett anslag av 40,800 kronor.»

För uppehållande av hydrografiska byrån hava därefter årligen av riksdagen anvisats medel å extra stat. Någon ändring i förbemälda befattningshavares avlöningsförmåner har icke vidtagits.

Jag vill redan här framhålla, att då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt lantbruksstyrelsen i sitt ovan omförmälda utlåtande år 1900 ansågo hydrografiska byråns byråingenjörer böra tillerkännas avlöningsförmåner, motsvarande andra gradens tjänster, styrelsernas förslag att för dem bestämma en avlöning av tillhopa 3,500 kronor jämte två ålderstillägg å 500 kronor icke innebar full andra grads avlöning. Enligt vad som inhämtas av den i löneregleringskommitténs betänkande del I å sid. 45 och följande intagna sammanställningen av de före de senaste löneregleringarna gällande löneförhållanden vid de centrala statsmyndigheterna, utgick nämligen den normala avlöningen till tjänstemännen i andra lönegraden med 4,500 kronor jämte två ålderstillägg å 500 kronor. I en mellangrad mellan andra och första gradens tjänster återfinnas däremot de tjänstemän, vilka torde i avlöningshänseende hava utgjort mönstret för styrelsernas förslag, nämligen byråingenjörerna i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, med samma avlöning, som styrelsernas förslag innebar. Genom Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut tillerkändes emellertid byråingenjörerna ett arvode, som var lika högt som dåvarande begynnelseavlöningen för andra gradens tjänstemän.

År 1908 anvisade riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag medel för beredande av extra lönetillägg för samma år åt en del tjänstemän och

betjante. Enligt riksdagens beslut och den i enlighet därmed utfärdade kungörelsen den 17 juni 1908 skulle dock från åtnjutande av dylikt extra lönetillägg undantagas, bland andra, de tjänstinnehavare, vilkas avlöningsförmåner vid 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906 eller 1907 årens riksdagar ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande. Vidare skulle extra lönetillägg allenast tilläggas tjänstemän och betjante, vilkas avlöning blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utginge efter av riksdagen prövade grunder. Extra lönetillägg finge beräknas bland annat å arvode. Även för åren 1909—1911 beviljades av riksdagen medel för enahanda ändamål under villkor, som i härovan återgivna delar bibehölls oförändrade med undantag av att de tjänstinnehavare, vilkas avlöningsförmåner reglerats vid senare riksdagar, jämväl uteslötos från rätt till dylikt extra lönetillägg.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse av den 17 december 1913 har nu föreståndaren för hydrografiska byrån, filosofie doktorn Axel Wallén, efter erinran om härovan omförmälda förhållanden anført huvudsakligen följande.

Då enligt hans mening avlöningsförmåner till hydrografiska byråns personal måste anses hava nyreglerats efter de grunder, som gällt för motsvarande befattningar enligt de äldre staterna, och han icke ansett det kunna förutsättas, att hydrografiska byråns personal skulle berövas rätten till extra lönetillägg på grund därav, att byrån blivit ett självständigt ämbetsverk och icke ingått såsom en byrå uti väg- och vattenbyggnads- eller lantbruksstyrelsen, såsom det också i propositionen till 1907 års riksdag dryftats, i vilket fall otvivelaktigt personalen varit berättigad till lönetillägg, hade styrelsen för hydrografiska byrån genom sin ordförande och Wallén efter inhämtade upplysningar uti augusti år 1908 hos statskontoret rekvirerat ett belopp av 907 kronor 91 öre, utgörande extra lönetillägg för byråns föreståndare, byråingenjörer och vaktmästare under första halvåret av år 1908. Då emellertid frågan huruvida personalen vore berättigad till dessa möjligen kunde vara föremål för tvekan, hade uttryckligen såsom stöd för rekvisitionen angivits icke blott kungörelsen den 17 juni 1908 utan jämväl, att avlöningsförmåner till hydrografiska byrån nyreglerats efter samma grunder, som följts vid motsvarande äldre staters fastställande.

Det hade vid denna tidpunkt förefallit Wallén alldeles självklart, att en definitiv granskning av rekvisitionen skulle äga rum i statskontoret, och att några medel icke skulle utanordnas, därest icke byråns

personal vore berättigad till lönetilläggens åtnjutande. De rekvirerade medlen hade utbetalats av statskontoret och efter gjorda rekvisitioner hade extra lönetillägg utanordnats även för senare halvåret 1908 samt åren 1909, 1910 och 1911. Vid granskningen i kammarrätten av hydrografiska byråns räkenskaper för åren 1908 och 1909 hade icke heller gjorts någon anmärkning mot de gjorda utbetalningarna av extra lönetillägg. Däremot hade detta skett uti januari år 1912 vid granskningen av 1910 års räkenskaper. Sedan Wallén i januari år 1912 avgivit förklaringar och vederbörande revisor framställt påminnelser, hade kammarrätten genom utslag den 29 februari 1912 dömt Wallén att återbära det anmärkta beloppet. Häröver hade Wallén anfört besvär hos Kungl. Maj:t. Uti infordrat utlåtande hade statskontoret förklarat sig anse byråns föreståndare och vaktmästare berättigade till extra lönetillägg men ej byråingenjörerna och sålunda yrkat, att Wallén måtte befrias från återbetalningsskyldighet för de till föreståndaren och vaktmästaren utbetalade extra lönetilläggen. Sedan Wallén ingivit påminnelser, hade Kungl. Maj:t den 24 september 1913 genom regeringsrättens utslag icke gjort ändring i kammarrättens utslag. Av protokollet framginge, att därvid ett av regeringsråden varit av skiljaktig mening och prövat lagligt upphäva kammarrättens överklagade utslag. Därefter hade kammarrätten genom utslag den 5 november 1913 dömt Wallén att återbära jämväl de för åren 1908, 1909 och 1911 utanordnade extra lönetilläggen, vadan den summa, som Wallén vore skyldig att återbetala, utgjorde 8,932 kronor 91 öre.

Efter att i god tro hava uppburit dessa extra lönetillägg i den säkra förvissningen, att ett avgörande av frågan om rättigheten till desamma gjordes före de rekvirerade medlens utanordnande, befunde sig hydrografiska byråns personal nu i den högst olyckliga situationen att nödgas återbära belopp, som uppginge för föreståndaren till 3,100 kronor, för byråingenjören R. Smedberg till 2,520 kronor 15 öre, för byråingenjören J. W. Sandström till 2,512 kronor 76 öre och för vaktmästaren L. Johansson till 800 kronor, vilka belopp de nödgats för sitt uppehälle konsumera och nu måste söka att upplåna för att därefter under en lång framtid betungas med amorteringar och räntor. Det borde väl icke finnas mera än en mening därom, att ett system, som möjliggjorde, att tjänstemän sålunda utbekomme lönebelopp för att sedan flera år efteråt nödgas återbetala desamma, vore felaktigt. Det vore för detta system, som hydrografiska byråns personal nu blivit ett offer. Då det dessutom av statskontorets utlåtande och regeringsråden Hederstiernas och Palmgrens yttranden framginge, att frågan om byråns

lönetillägg vore föremål för mycket olika meningar och beroende på olika tolkningar av en svårtydd bestämmelse, syntes det byråns personal icke vara förmätet att hoppas, det Kungl. Maj:t skulle finna skäligen vidtaga de åtgärder, som kunde befinnas möjliga för att byråns personal dels måtte befrias från återbetalningsskyldighet av den på statsverket kommande del av det utdömda beloppet, dels ock förklaras berättigad att för tiden efter år 1911 uppbära extra lönetillägg.

Av handlingarna i det av Wallén omförmälda, av Kungl. Maj:t den 24 september 1913 avgjorda besvärsmålet inhämtas följande.

Vid granskning av hydrografiska byråns räkenskaper för år 1910 framställde vederbörande revisor hos kammarrätten en så lydande anmärkning.

»Extra lönetillägg för år 1910 har utbetalts med 700 kronor till föreståndaren filosofie doktorn A. Wallén, 675 kronor till byråingenjören R. Smedberg, 675 kronor till byråingenjören J. W. Sandström samt med 200 kronor till vaktmästaren L. Johansson, eller tillsammans 2,250 kronor. Enär på grund av undantagsbestämmelserna i kungörelsen den 22 april 1910 angående extra lönetillägg för samma år åt en del tjänstemän och betjänte m. m. hydrografiska byråns personal ej kan anses berättigad till extra lönetillägg, anmärkes ovannämnda belopp, 2,250 kronor, till betalning.»

Efter det förklaring häröver avgivits av Wallén samt vederbörande revisionstjänsteman inkommit med påminnelser, fann kammarrätten genom utslag den 29 februari 1912, så vitt nu är i fråga, skäligen att, med gillande av omförmälda anmärkning, förplikta Wallén att ersätta anmärkta beloppen, tillhoppa 2,250 kronor, honom dock öppet lämnat att i fråga om de till Smedberg, Sandström och Johansson utgivna beloppen av vederbörande söka sitt åter efter befogenhet.

I besvären över detta utslag anförde Wallén, bland annat, att bestämmelserna i villkoren för åtnjutande av extra lönetillägg dittills icke tolkats på sådant sätt, att de tjänstinnehavare, vilkas avlöningsförmåner nyreglerats vid riksdagar från och med år 1901, skulle vara utan vidare uteslutna från dylikt tillägg. Ett stort antal tjänstinnehavare, vilkas avlöningsförmåner nyreglerats vid dessa riksdagar, hade nämligen åtnjutit sådant lönetillägg, exempelvis tjänstemännen vid kommerskollegii arbetsstatistiska byrå. Bestämmelsen syntes i stället hava tolkats så, att de senare orden i samma moment: »efter andra grunder än dem, som gällt vid de äldre staternas fastställande» hörde även till »nyreglerade». Då det emellertid vore tydligt, att för nyreglerade tjänster

några äldre stater icke funnits, syntes det klart, att med orden »de äldre staterna» i samma moment måste menas de i allmänhet inom statsförvaltningen rådande normalstaterna. Det syntes alltså böra bero på, huruvida en nyinrättad tjänst reglerats i överensstämmelse med dessa äldre stater eller icke, om lönetillägg skulle åtfölja densamma eller ej. Kammarrättens revisor hade emellertid i påminnelserna anfört, att icke ens med denna tolkning byråns personal kunde anses berättigad till lönetillägg, emedan avlöningsförmånerna dels utginge endast i form av arvoden utan uppdelning i lön och tjänstgöringspenningar dels vore utan ålders- tillägg. Häremot invände Wallén, att det enligt äldre stater syntes hava varit regel, att, då befattningarna varit uppförda på extra stat och avlönings- förmånerna utgått i form av arvoden, någon uppdelning i lön och tjänstgö- ringspenningar icke förekommit, och denna omständighet borde snarast stödja hans uppfattning, att byrån nyreglerats efter äldre grunder. Så hade just för den tjänstinnehavare, med vilkens avlöningsförmåner förestån- darens för byrån jämnställts, nämligen chefen för Sveriges geologiska undersökning, innan nyreglering ägde rum, avlöningen utgått utan någon uppdelning i lön och tjänstgöringspenningar, och denne hade likväl åtnjutit extra lönetillägg. Jämväl stadgades i åberopade kungö- relsen, att arvoden hörde till de slag av avlöningsformer, vilka berätti- gade till extra lönetillägg. Vad anginge invändningen, att ålderstillägg ej utginge till byråns personal, vore denna invändning av ingen bety- delse samt för övrigt felaktig, enär byråns vaktmästare åtnjote ett ålders- tillägg efter samma grunder som övriga vaktmästare på äldre stat.

Wallén anförde vidare, att det varit helt naturligt, att år 1907 byråns personals löner reglerats efter de äldre grunderna, enär endast för några få av de större ämbetsverken nya lönerogleringar då varit genom- förda men icke för de smärre. Men byråpersonalens år 1907 bestämda avlöningar hade, såsom det också i propositionen framhållits, icke varit definitiva, utan skulle gälla under en övergångsperiod, tills lönerogleringar för andra mindre verk hunnit mera allmänt genomföras. Det syntes då uppenbart, att under denna övergångsperiod samma bestämmelser skulle gälla för byråns personal som för andra på äldre stat varande verk och sålunda jämväl denna vara berättigad till de extra lönetillägg, som utginge för att icke skillnaden i löneförmåner för de nyreglerade och de fortfarande på äldre stat varande tjänstinnehavarna skulle bliva alltför stor. På denna sakliga grund hade styrelsen för hydrografiska byrån rekviderat extra lönetillägg. Den syntes också fullt sammanfalla med bestämmel- serna i kungörelsen angående extra lönetillägg.

I avgivna utlåtanden hemställde kammarrättens revisor endast,

att det överklagade utslaget måtte fastställas, varjämte kammarrätten återopade utslagets innehåll.

Statskontoret, vars utlåtande jämväl infordrades, anförde däremot huvudsakligen följande.

»Enligt nådiga kungörelsen angående extra lönetillägg för år 1910 åt en del tjänstemän och betjänte m. m. den 22 april 1910 mom. 3 c) äro från åtnjutande av sådant lönetillägg uteslutna de tjänst innehavare, vilkas avlöningsförmåner vid 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908 eller 1909 årens riksdagar ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande. Uttrycket »efter andra grunder än dem, som» etc. måste härvid uppenbarligen anses gälla både nyreglerade och omreglerade tjänster. Att, såsom revisionen velat göra gällande, detsamma skulle hänföra sig till allenast uttrycket »omreglerats» står i tydlig strid ej endast med bestämmelsens rent formella avfattning utan även med själva grunden för ifrågavarande löneförmåns beviljande. Det lär nämligen vara givet, att om en nyinrättad tjänst, innan de allmänna grunderna för de från och med år 1907 verkställda löneregleringarna blivit fastställda, hänförts till viss normalgrad och avlöningen för densamma upptagits till samma belopp, som för denna normalgrad bestämts enligt äldre stater, behovet av löneförbättring för tjänstens innehavare icke är mindre, än om tjänsten varit uppförd å sådan stat. Vad statsutskottet vid 1902 års riksdag, då bestämmelsen första gången antogs, i ämnet uttalat, torde jämväl få anses giva stöd åt riktigheten av denna statskontorets uppfattning. I de nu ifrågavarande fallen gäller det alltså att undersöka, huruvida vederbörande tjänster reglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

»Vad då först beträffar byråingenjörstjänsterna, uttalade visserligen lantbruksstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, såsom av klaganden erinras, i sitt den 19 december 1900 gemensamt avgivna utlåtande i ärendet, att byråingenjörerna borde tillerkännas löneförmåner motsvarande andra gradens tjänster vid centrala ämbetsverk, men föreslog dock deras avlöning till allenast 3,500 kronor med två ålderstillägg å 500 kronor vardera. Enligt vad som framgår av det vid Eders Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1907 års riksdag fogade statsrådsprotokollet över jordbruksärenden den 21 december 1906, utgick emellertid föredragande departementschefen vid sitt förslag till avlöningar för ifrågavarande tjänster från en annan beräkningsgrund. (Se föregående redogörelse härför.) — — — Av detta uttalande, som av riksdagen lämnades utan erinran, framgår alltså med full tydlighet, att man

vid bestämmande av byråingenjörernas avlöning ansett, att densamma borde motsvara, icke avlöningen i viss normalgrad utan vad vederbörande på annat verksamhetsområde skulle kunna förtjäna. Avlöningen har sålunda reglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande; och Eders Kungl. Maj:t torde förty finna kammarrättens utslag i denna del lagligen grundat.»

»Vidkommande däremot föreståndarens och vaktmästarens avlöningar hava dessa, såsom framgår av ovanberörda statsrådsprotokoll, — — — ansetts bära motsvara de till respektive cheferna för de centrala mindre ämbetsverken och vaktmästarna vid centralt ämbetsverk enligt äldre stater utgående avlöningar och varken den omständigheten, att de utgå i form av arvoden eller att, såsom följd härav, någon uppdelning i lön och tjänstgöringspenningar ej är verkställd, läser kunna föranleda till, att de skola anses reglerade efter andra grunder än dem, som tillämpats i de äldre staterna — — —.»

»På grund av vad sålunda anförts får statskontoret i underdånighet hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t i så måtto ändra kammarrättens överklagade utslag, att klaganden befrias från återbetalningsskyldighet för de till föreståndaren och vaktmästaren utbetalda extra lönetillägg.»

I avgivna påminnelser anförde Wallén följande med anledning av att statskontoret gjort gällande, att byråingenjörernas avlöningar reglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande. Då icke såsom beträffande byråns övriga tjänstemän något direkt uttalande härom gjorts uti departementschefens yttrande vid propositionen till 1907 års riksdag, vore denna fråga utan tvivel svår att avgöra. Man syntes emellertid icke behöva tolka departementschefens nämnda yttrande såsom ett avståndstagande från förslaget i väg- och vattenbyggnads- och lantbruksstyrelsernas utlåtande, att byråingenjörerna borde tillerkännas löneförmåner motsvarande andra gradens tjänster vid de centrala ämbetsverken. Tvärtom hade detta inneburit ett sakligt medgivande av riktigheten härav, då avlöningarna av departementschefen föreslagits att utgå med samma belopp, som enligt äldre stater tillkommit andra gradens tjänstemän med undantag av att ålderstillägg icke borde utgå. Statskontorets uppfattning, att byråingenjörernas avlöningar icke ansetts bära motsvara avlöningen i viss normalgrad utan vad vederbörande på annat verksamhetsområde skulle kunna förtjäna, vilka båda synpunkter givetvis icke uteslöte varandra, syntes därför i hög grad tvivelaktig. I sådana fall syntes det Wallén, som om hänsyn borde tagas jämväl till sakskäl. Det borde då vara uppenbart, att behovet

av extra lönetillägg icke varit mindre för ifrågavarande tjänstemän med 4,500 kronors avlöning än för övriga tjänstemän med denna avlöning. Detta syntes även vara av Kungl. Maj:t erkänt, därigenom att Kungl. Maj:t uti proposition till 1913 års riksdag föreslagit, att i samband med hydrografiska byråns överflyttande på ordinarie stat lönerna till byråingenjörerna skulle utgå med fullkomligt samma belopp som för andra gradens tjänstemän i nyreglerade verk.

Ifrågavarande besvärsmål avgjordes genom Kungl Maj:ts i regeringsrätten givna utslag den 24 september 1913, varigenom Kungl. Maj:t icke fann skäl göra ändring i kammarrättens utslag.

Av det vid målets avgörande i regeringsrätten förda protokollet inhämtas, att regeringsrådet Hederstierna till utveckling av sin mening yttrade:

»Som beslut om ifrågavarande ämbetsverks inrättande fattats först efter år 1901, samt, även om antagas kunde, att avlöningsförmånerna vid ett sålunda inrättat nytt ämbetsverk blivit nyreglerade efter samma grunder som dem, vilka följts vid fastställande av därförut bestämda stater, ett dylikt antagande i allt fall beträffande nu förevarande ämbetsverk får anses sakna fog vid det förhållande, att avlöningsförmånerna för vissa tjänster vid ämbetsverket nämligen för byråingenjörstjänsterna icke bestämts efter sistberörda grunder och det tydligen icke kan hava varit avsett, att vissa tjänster vid det sålunda inrättade nya ämbetsverket skulle komma i åtnjutande av extra lönetillägg, andra icke, instämmer jag med majoriteten.»

Regeringsrådet Palmgren var av skiljaktig mening och anförde:

»Enligt den av revisionen åberopade kungörelsen den 22 april 1910 voro från extra lönetillägg uteslutna de tjänstinnehavare, vilkas avlöningsförmåner vid någon av riksdagarna åren 1901—1909 nyreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande. Som emellertid med avseende å vad i målet blivit upplyst de arvoden, som vid hydrografiska byråns upprättande år 1907 anslagits åt där anställda tjänstinnehavare, måste anses hava bestämts efter samma grunder, som i äldre stater tillämpats å motsvarande befattningshavare, finner jag de vid byrån anställda tjänstinnehavarna hava varit berättigade att uppbära de till dem utbetalade extra lönetilläggen och prövar därför lagligt att, med ändring av kammarrättens utslag, så vitt det överklagats, ogilla revisionens i målet förda talan.»

Såsom Wallén i sin ovanberörda skrivelse till Kungl. Maj:t uppgivit, har därefter kammarrätten den 5 november 1913 meddelat utslag

på anmärkningar av enahanda innehåll vid hydrografiska byråns räkenskaper för åren 1908, 1909 och 1911. Sådana extra lönetillägg hade utbetalats för år 1908 med 1,000 kronor till Wallén, 495 kronor 15 öre till byråingenjören Smedberg, 487 kronor 76 öre till byråingenjören Sandström och 200 kronor till vaktmästaren Johansson eller med tillhopa 2,182 kronor 91 öre samt för vartdera av åren 1909 och 1911 med 700 kronor till Wallén, 675 kronor till vardera av nämnda två byråingenjörer samt 200 kronor till bemälda vaktmästare eller med tillhopa för dessa bägge år 4,500 kronor. Kammarrätten förpliktade genom utslaget Wallén att ersätta de sålunda anmärkta beloppen, tillhopa 6,682 kronor 91 öre, honom dock öppet lämnat att i fråga om de till byråingenjörerna och vaktmästaren utgivna beloppen av vederbörande söka sitt åter efter befogenhet.

Över Walléns nu ifrågavarande framställning av den 17 december 1913 har statskontoret avgivit infordrat utlåtande den 31 december 1913. Statskontoret har därvid anfört, att vad som förekommit under den föregående behandlingen av den numera genom Kungl. Maj:ts ovan omförmälda utslag till sin lösning bragta frågan, huruvida på grund av gällande bestämmelser rätt till extra lönetillägg tillkomme hydrografiska byråns personal, syntes få anses hava ådagalagt, att denna fråga varit av ganska tvistig natur. Frågan hade nämligen hos olika myndigheter bedömts på mycket skilda sätt. Om den föreliggande frågan såges i belysning av vad sålunda förekommit, syntes få medgivas, att anledning icke saknats varken för chefen för hydrografiska byrån att rekquirera de ifrågavarande extra lönetilläggsmedlen eller för honom och övriga tjänstemän å byrån att, sedan medlen till dem utbetalats, utan tanke på möjligheten av en eventuell framtida återbetalning använda dem för sina levnadsbehov. Oaktat rättsfrågan numera blivit slutgiltigt avgjord, måste det, om på denna fråga anlades en billighets-synpunkt, enligt statskontorets mening anses innebära en icke ringa grad av hårdhet mot tjänst innehavarna, därest de ifrågavarande medlen, av vilka de i god tro varit i åtnjutande, nu skulle av dem återkrävas. Omständigheterna i förevarande fall vore enligt statskontorets mening av den säregna beskaffenhet, att en eftergift av statens rätt i enlighet med sökandens framställning icke syntes kunna befaras komma att såsom prejudikat få en mindre önskvärd verkan; och statskontoret tvekade därför icke att hemställa, huruvida icke Kungl. Maj:t skulle finna skäl vidtaga åtgärd för att ifrågavarande tjänstemän måtte beredas ersättning för vad de jämlikt Kungl. Maj:ts merbemälda utslag den 24 september 1913

och kammarrättens utslag den 5 november samma år visat sig hava återburit till statsverket, dock med avdrag för den till kammarrättens revision utgående anmärkningsprovisionen.

Sökandens framställning om rätt för hydrografiska byråns personal att för tiden efter år 1911 uppbära extra lönetillägg ansåge sig statskontoret däremot icke kuuna biträda.

Utlåtande i ärendet har den 19 mars 1914 avgivits jämväl av kammarrätten efter inhämtande av yttranden av vederbörande revisions-tjänsteman och första revisionskontoret. Revisionen har anfört, att anledning till anmärkning mot de ifrågavarande utbetalningarna i annat hänseende än varom i de i ärendet omförmälda mål varit fråga förekomme endast i den mån, att hydrografiska byråns föreståndare, doktor Axel Wallén, som under år 1910 uppburit extra lönetillägg med 700 kronor, jämlikt punkten 3:o b) i kungörelsen den 22 april 1910 angående extra lönetillägg för år 1910 åt en del tjänstemän och betjante m. m. bort uppbära ifrågavarande lönetillägg med allenast 690 kronor, enär enligt uppbördsboken för Klara uppbördsdistrikt år 1909 hans inkomster av »tjänst eller pension» uppskattats till 8,010 kronor, vari finge antagas hava inräknats extra lönetillägg för år 1908 med 1,000 kronor.

Beträffande den anmärkningsprovision, som på grund av de i ärendet omförmälda utslag tillkomme vederbörande revisionstjänsteman, har denne anfört, att densamma icke torde böra utgå med högre belopp än efter 10 procent å de anmärkta beloppen, tillsammans 8,932 kronor 91 öre, eller med 893 kronor 29 öre.

Kammarrätten har förklarat sig anse dess revision berättigad till det av vederbörande begärda anmärkningsarvodet, 893 kronor 29 öre, samt vidare anfört, att kammarrätten lika med statskontoret ansåge omständigheterna i förevarande fall vara av den beskaffenhet, att beträffande de till betalning fastställda medlen viss eftergift av statens rätt hade fog för sig. Kammarrätten har för sin del hemställt, att åt sökanden måtte beredas ersättning för vad han kunde visa sig hava i anledning av ovauberörda utslag till statsverket återburit efter avdrag av dels det revisionen tillkommande anmärkningsarvodet och dels ytterligare 10 kronor enligt revisionsavdelningens yttrande. Vidkommande framställningen i vad den avsåge tiden efter år 1911 instämde kammarrätten med statskontoret.

Departements-
chefen.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna anser jag sådana särskilda förhållanden föreligga i förevarande fall, att goda skäl före-

finnas för ett tillmötesgående av sökandens framställning om befrielse från återbetalning av statsverkets andel i de utdömda beloppen, i den mån anledning till anmärkning mot desamma icke föreligger i annat hänseende, än som varit ifråga i omförmälda utslag. Nämda särskilda omständigheter göra också, att ett dylikt tillmötesgående icke bör kunna få karaktären av prejudikat.

I fråga om formen för en sådan åtgärd hava statskontoret och kammarrätten föreslagit, att ersättning måtte beredas Wallén för vad han kunde visat sig hava återburit, dock efter visst avdrag. Det synes mig dock knappast nödigt, att Wallén först återbetalar medlen och sedan återfår dem. Detta skulle enligt min mening innebära en onödig omgång. Efter vad jag inhämtat, har Wallén i avbidan på utgången av nu förevarande framställning ännu icke verkställt någon återbetalning. Det enklaste synes då vara, att han direkt befrias från att återbetala större del av de utdömda beloppen än som utgöres av dels anmärkningsarvodet och dels ovanberörda särskilda belopp av 10 kronor. Härigenom undvikas även, att särskilt anslag av statsmedel behöver beviljas för att bereda Wallén ersättning.

Då emellertid den Wallén ålagda betalningsskyldigheten grundar sig på av riksdagen fattade beslut i fråga om villkoren för åtnjutande av extra lönetillägg, torde riksdagens medgivande till befrielsen böra inhämtas.

Framställningen att hydrografiska byråns personal skulle förklaras berättigad att för tiden efter år 1911 uppbära extra lönetillägg kan jag däremot i likhet med de hörda ämbetsverken icke tillstyrka.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att föreståndaren för hydrografiska byrån, filosofie doktorn Axel Wallén må befrias från att av de belopp, som han enligt Kungl. Maj:ts utslag den 24 september 1913 och kammarrättens utslag den 5 november 1913 i fråga om extra lönetillägg till byråns personal för åren 1908, 1909, 1910 och 1911 förpliktats återbära till statsverket, utgiva mer, än dels vad som motsvarar det revisionen hos kammarrätten författningsenligt tillkommande anmärkningsarvode och dels ytterligare 10 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Curt Rohtlieb.